

WILEY

The Scandinavian
Journal of Economics

Om den officiella statistikens allmänna organisation och statistiska kommitténs
betänkande

Author(s): C. Billberg

Source: *Ekonomisk Tidskrift*, Årg. 13, häft 5 (1911), pp. 187-219

Published by: Wiley on behalf of The Scandinavian Journal of Economics

Stable URL: <http://www.jstor.org/stable/3437511>

Accessed: 27-06-2016 09:20 UTC

Your use of the JSTOR archive indicates your acceptance of the Terms & Conditions of Use, available at
<http://about.jstor.org/terms>

JSTOR is a not-for-profit service that helps scholars, researchers, and students discover, use, and build upon a wide range of content in a trusted digital archive. We use information technology and tools to increase productivity and facilitate new forms of scholarship. For more information about JSTOR, please contact support@jstor.org.

Wiley, *The Scandinavian Journal of Economics* are collaborating with JSTOR to digitize, preserve and extend access to *Ekonomisk Tidskrift*

Om den officiella statistikens allmänna organisation och statistiska kommitténs betänkande.

Af C. Billberg.

Den på grund af riksdagens skrifvelse 16 maj 1903 genom kungl. bref 20 jan. 1905 tillsatta s. k. *statistiska kommittén* med uppdrag »att verkställa utredning och afgifva förslag, huru inom rikets officiella statistik största möjliga enhet och planmässighet äfvensom ökad skyndsamhet vid publikationen måtte kunna åstadkommas», har, som bekant, i och med utgifvandet sistlidne september af 4:de delen af sitt betänkande afslutat sina arbeten.¹

Denna del innehåller:

dels en öfersikt af den svenska statistikens uppkomst och utveckling från 1730-talet till våra dagar,

dels betänkande och förslag angående grunderna för den officiella statistikens yttre organisation; angående de viktigaste af statistikens olika grenar; angående de officiella statistiska publikationerna och angående det föreslagna statistiska centralverkets organisation och stat. Slutligen åtföljes betänkandet af tvenne bilagor angående statistik öfver folkundervisningen samt valstatistik jämte en framställning af hufvuddragen af den officiella statistikens yttre organisation i en del främmande länder.

Under arbetets gång har kommittén skriftväxlat och rådgjort med ett stort antal institutioner och sakkunniga personer, hvaröfver redogörelse lämnats i betänkandet (IV, s. 3 ff.).

I sin skrifvelse till konungen säger kommittén (IV, s. 5):

»Vid fullgörande af sitt hufvudsakliga uppdrag har kommittén funnit af vikt, att en väsentligt större del af den officiella statistiken än för närvarande förlägges till ett centralt statistiskt verk.

¹ De föregående delarna af kommitténs betänkande omfatta: 1. Förslag till statistisk varuförteckning (1906), 2. Handelsstatistik (1908) och 3. Jordbruksstatistik (1908).

För att utröna, i hvilken mån en dylik centralisering af statistiken lämpligen kan åstadkommas, har kommittén dels ur denna synpunkt undersökt samtliga nu förefintliga grenar af statistiken, dels sökt utreda, huruvida nya grenar böra tillkomma och i sådant fall, hvilka af dessa böra anförtras åt det centrala verket. Härvid har endast sådana nya grenar föreslagits skola upptagas, hvilka inom den närmaste framtiden lämpligen kunna utarbetas, och alltså icke de grenar af statistiken, som väl framdeles torde ifrågakomma, men för hvilka användbart primärmaterial för närvarande icke utan allt för stora svårigheter kan erhållas, såsom föreningsstatistik, flottningsstatistik, jaktstatistik m. fl.»

»Sedan på detta sätt det centrala statistiska verkets arbetsområde blifvit bestämdt, har kommittén, för att kunna uppgöra förslag till organisation af verket, uppdragit hufvudlinjer för planerna till sådana grenar af den officiella statistiken, hvilka böra utarbetas inom detsamma. Uppgörandet af förslag till författningar, detaljerade bestämmelser och blankettformulär har kommittén ansett böra åligga vederbörande ämbetsverk.»

»Rörande möjligen erforderliga förändringar i öfriga delar af den officiella statistiken har kommittén icke yttrat sig, då dessa ej inverka på organisationen, utan kommittén har ansett detta böra tillkomma de statistiska institutioner, som kommittén föreslagit skola upprättas, nämligen statistiska centralverket och statistiska rådet. Detsamma gäller upptagande af sådana nya grenar, hvilka enligt kommitténs åsikt åtminstone icke för närvarande böra förläggas till centralverket, såsom allmän statistik rörande arbetslöner m. m.»

I det följande skall lämnas en i möjligaste mån sammanträngd framställning och kritik af de resultat, hvartill kommittén kommit vid detta sitt omfattande och eventuellt för hela statsförvaltningen synnerligen betydelsefulla arbete.

Då kommittén ansett, att *statistikens centralisering* utgör det förnämsta medlet mot de brister i densamma, hvilka kommittén erhållit i uppdrag att afhjälpa, har den också i den intressanta historik öfver den svenska statistikens utveckling, som ingår i betänkandet, ägnat tillbörlig uppmärksamhet åt de sträfvanden i samma riktning, som tidigare framträdt.

Gången af den officiella statistikens utveckling, såsom den i

denna kommitténs historik angifvits, kan naturligtvis tolkas på olika sätt. Man kan sålunda i första rummet konstatera, att statistikens olika grenar uppkommit i samma mån som *behöfvet* af desamma gjort sig märkbart inom förvaltningen, ett sätt för dess tillkomst, som säkerligen lämnar de bästa garantier för att förvaltningsstatistiken icke måtte betraktas som sitt eget ändamål, utan som ett hjälpmedel för förvaltningen.

Vidare finner man, att förslag till statistikens mer eller mindre fullständiga centralisering hos ett enda verk tid efter annan framkommit, men att dessa förslag, så vida de afsågo redan befintlig förvaltningsstatistikens förflyttning till det statistiska verket, städse tillbakavisats. Den fullständigaste anslutning dessa förslag erhållit synes hafva varit från 1854 års kommitté, på hvars förslag statistiska centralbyrån sedermera upprättades. Men icke heller denna kommitté ansåg sig böra föreslå en öfverflyttning af redan förefintlig förvaltningsstatistik från resp. förvaltande verk till det statistiska verket. Däremot föreslog den, såsom af den ganska dunkla formuleringen synes framgå, att den statistik, som centralförvaltningen i en framtid kunde komma att behöfva, skulle utarbetas af centralbyrån, ett förslag, som likväl icke ledt till efterföljd, såsom också en blick på närslutna tablå koll. 2 visar. För öfrigt torde förslaget, att sammanföra all eller nästan all officiell statistik till ett enda verk, hafva tett sig väsentligt olika år 1822, 1829, 1854 och äfven 1874 och 1883 mot år 1905 med hänsyn till den ofantliga utveckling statistiken småningom erhållit. Dock har 1905 års statistiska kommitté ansett sig böra föreslå en centralisering långt utöfver hvad någonsin förr varit påtänkt.

Granskar man koll. 2 af nyssnämnda tablå, hvilken är uppgjord enligt en indelningsgrund, som nedan skall närmare angifvas, samt bortser från en del nytillfogade grenar af statistiken, hvilka f. n. antingen alldeles saknas eller i den angifna formen icke förefinnas, finner man, att förvaltningsstatistiken f. n. till största delen utarbetas inom resp. departement eller förvaltande verk, under det att särskildt befolkningsstatistiken tillhör statistiska centralbyrån, som närmast motsvarar »statistiska centralverket», såsom kommittén föreslår att benämna det projekterade nya verket. Emellertid har denna fördelningsgrund icke strängt följts, utan har centralbyrån äfven fått sig tilldelad en del mer eller mindre utprägladt för-

valtningsstatistiska områden, såsom kommunernas finanser m. m. Icke desto mindre kan man säga, att den officiella statistikens nuvarande organisation karakteriseras däraf, att hufvudparten af förvaltningsstatistiken förlagts till departement och förvaltande verk samt mindreparten jämte öfriga delar af statistiken, d. v. s. den *allmänna statistiken* till centralbyrån. Som enande och sammanhållande organ tjänar statistiska tabellkommissionen.

Jämför man nu tablåns koll. 2 och 3, hvilken senare, med ofvan gjorda reservationer, återger kommitténs organisationsförslag, finner man, att fördelningsgrunden omkastats och nu kan uttryckas så: nästan hela förvaltningsstatistiken *och* den allmänna statistiken till centralverket, samt återstoden af den förra till departementen och de förvaltande verken. Äfven med denna organisationsform finner kommittén ett enande och sammanhållande organ erforderligt, analogt med tabellkommissionen, men benämner detsamma »statistiska rådet».

Att kommittén funnit sig böra förorda denna starka centralisering, beror gifvetvis dels därpå, att densamma funnit de skäl icke afgörande, som hittills ansetts tala för att förvaltningsorganen äfven böra handhafva förvaltningsstatistiken, och dels därpå att den statistiska tabellkommissionen icke förmått åvägabringa den erforderliga enheten och planmässigheten samt att den icke heller efter en lämplig omorganisation skulle kunna fylla denna uppgift. Finner man den i detta hänseende förebragta bevisningen tillfyllest, må kommitténs organisationsförslag åtminstone i princip accepteras; först om så icke är fallet, blir det anledning ingå på en närmare granskning af betänkandet i dess helhet.

Förvaltningens behof af statistik.

Hvad betänkandet har att förmäla rörande denna kardinalfråga inrymmes på $3\frac{1}{2}$ sida (IV, s. 75—78), hvaraf dock en sida upptages af tekniska detaljer rörande arbetets anordning och näringslivets samt samhällsvetenskapernas inflytande på statistiken. Återstå sålunda $2\frac{1}{2}$ sidor af 404 för den viktiga frågans utredande.

Hvad de tekniska detaljerna beträffar, anser kommittén med visst fog, att statistikens förläggning hos ett rent statistiskt verk i st. f. hos det förvaltande verket, om detta för öfrigt är önsk-

värddt, icke bör förhindras däraf, att det statistiska materialet event. utgöres af förvaltningshandlingar, hvilka icke få aflägsnas från förvaltningsverket, eller däraf, att det statistiska verket kan behöfva äga tillgång till förvaltningshandlingar, oaktadt primärmaterialet är ett rent statistiskt material, eller att det förvaltande verket tillfälligtvis kan behöfva hafva tillgång till material af sistnämnda beskaffenhet. Allt detta låter ju i regel rangera sig genom att utdrag för statistiskt ändamål ur förvaltningshandlingarna göras, genom användande af dubblettexemplar etc.

Hvad näringslivets och de med statistiskt material arbetande vetenskapernas inflytande på förvaltningsstatistiken beträffar, förklarar kommittén med rätta, att detta för närvarande icke har tillfälle att göra sig gällande såsom sig borde. Förutsättningen för att så skall blifva fallet anses vara, att statistiken omorganiseras enligt kommitténs förslag, hvarvid nämnda intressen skulle erhålla representanter i det statistiska rådet. Att detta icke lika väl kan vinnas med bibehållande af förvaltningsstatistikens nuvarande förläggning och representanternas insättande i en omorganiserad tabellkommissionen, beror därpå, att den senare institutionen under anförda förutsättning i öfrigt enligt kommitténs uppfattning icke kan blifva effektiv. Skälen härför komma att längre fram återgifvas.

Hvad därpå själfva hufvudfrågan beträffar, kan kommitténs ståndpunkt sammanfattas sålunda: då det allt mer visat sig nödvändigt att inom departement och förvaltande verk upprätta särskilda statistiska byråer, har förvaltningsstatistiken därigenom faktiskt redan skilts från förvaltningen, och det betyder då föga eller intet, om statistiken i stället flyttas till ett annat verk, till det statistiska centralverket.

Denna ståndpunkt motiveras på följande sätt:

De fördelar, som medfölja statistikens förläggning till resp. förvaltningsverk, äro följande:

att förvaltningens önskemål och behof beträffande statistiken vinna fullt beaktande, en fördel, som emellertid upphäfves därigenom att förvaltningens chefer ej hafva tid eller intresse att verkligen *leda* det statistiska arbetet utan måste öfverlämna detta åt särskilda föreståndare för de statistiska afdelningarna, hvilka därigenom blifva »mer eller mindre själfständiga institutioner utan lifli-

gare förbindelse med ämbetsverket i öfrigt». Till följd häraf inskränka sig fördelarna af denna anordning till »möjligheten, att när som helst kunna erhålla en utredning af statistisk natur för ett eller annat af ämbetsverket fullföljdt syfte». (IV, s. 75.) Men i detta afseende kunna betryggande anordningar träffas, äfven om statistiken förlägges till centralverket;

att förvaltningen har omedelbar tillgång till det statistiska primärmaterialiet i mer eller mindre bearbetad form, en fordran, hvars uppfyllelse emellertid äfven kan garanteras under den nya organisationsformen, såsom ofvan antydts;

att de förvaltande verken vid behof lätt kunna erhålla smärre statistiska utredningar, som falla utom ramen för de officiella publikationerna. Där detta behof är regelbundet återkommande, bör, enligt kommittén, statistiken *bibehållas* inom resp. förvaltningsverk, men i öfriga fall, liksom äfven då det endast är fråga om enstaka statistiska upplysningar, är detta icke nödvändigt, ty »med telefon och andra moderna kommunikationsmedel ha nämligen helt andra former kommit att tillämpas för meddelanden mellan ämbetsverken», hvarigenom dessa erhållit lättare och lifligare förbindelse med hvarandra.

Slutligen har också, säger kommittén, såsom skäl för förvaltningsstatistikens bibehållande inom resp. förvaltande verk anförts de senares behof af de statistiska tjänstemännens sakkunskap för förvaltningens räkning. Detta kan dock, enligt kommittén, tillfredsställas därigenom, att det statistiska centralverkets tjänstemän i verkets instruktion åläggas att i detta afseende stå de förvaltande verken till tjänst.

Detta är, så noggrant som möjligt återgifvet, hvad i betänkandet anføres rörande denna viktiga fråga, och kommittén sammanfattar i följande ord det resultat, hvartill den härutinnan kommit (IV, s. 78):

»Af hvad ofvan anförts torde framgå, att statistikens förläggande till de förvaltande verken, så snart det statistiska arbetet nått en sådan omfattning, att det måste utföras af särskilda tjänstemän, icke undanröjer faran för att statistiken genom brist på nödig sakkunskap beträffande dess föremål och i saknad af erforderligt inflytande från förvaltningens, näringslivets och vetenskapens

sida stelnar i schablonmässiga former och förlorar i praktisk betydelse».

»Förvaltningens behof af tillgång till det statistiska primär-materialet i mer eller mindre bearbetadt skick samt till statistiska upplysningar eller statistikerns kunskaper öfver hufvud, likaväl som statistikens behof af förvaltningshandlingar och upplysningar från förvaltningens tjänstemän, låter sig tillfredsställas, vare sig statistiken utarbetas inom det förvaltande verket eller ej, med undantag endast för vissa grenar af statistiken. Med detta undantag utgöra de anförda skälen, sedda i ljuset af praktisk förvaltningsverksamhet, sålunda icke något stöd för bibehållande af decentralisationen som organisationsform.»

Visserligen är, såsom i betänkandet framhålles, de olika förvaltande verkens behof af statistik ganska olika, och det är därför dessa verk, som i sista hand kunna med tillräckligt stöd af erfarenheten bedöma den föreliggande frågan, men som kommittén bland sina sju ledamöter endast haft trenne representanter för förvaltande verk, har den begränsat sig till anförda allmänna argumentering.

Mot densamma synes man med skäl kunna göra den anmärkningen, att den nästan reducerar hela frågan till en *lokalfråga* samt att argumenteringen är allt för formell för att gifva ett fullödigt uttryck för sambandet mellan förvaltning och förvaltningsstatistik.

Låt så vara, att man med nutidens hjälpmedel lätt nog skulle kunna hämta såväl handlingar som tjänstemän från det statistiska centralverket till förvaltningsverket, men visst är, att dylik konsultation skulle komma att ske mera sällan än om bådaddera funnes att tillgå inom det senare verket, något som ej kan undgå att lända till men för förvaltningen.

Beträffande de garantier, som skola ställas, för att förvaltningens önsknings och behof rörande förvaltningsstatistiken vinna beaktande, skulle dessa enligt kommittéförslaget ligga däruti, att förvaltningen såväl som intresserade vetenskaper erhålla representanter i det statistiska rådet, hvilken institution, i analogi med den nuvarande tabellkommissionen, skall utgöra ett slags centralorgan för den nya organisationen. Kommittén anser sig sålunda kunna garantera, att detta råd verkligen skulle komma att fylla sina ifrågavarande uppgifter på ett tillfredsställande sätt, under det den

samtidigt förklarar, att *tabellkommissionen* inte ens efter en omorganisation kan tänkas komma att fylla *sina* uppgifter. Denna uppfattning är så märklig, att den längre fram skall närmare belysas.

Slutligen är det angående förvaltningens behof af statistikerns sakkunskap och möjligheten att kunna tillfredsställa densamma, efter det statistiken flyttats till centralverket, en synnerligen viktig omständighet, som kommittén i detta sammanhang icke kommit att framhålla. Inom det nya centralverket skulle nämligen förvaltningsstatistiken *icke* komma att, såsom f. n. åtminstone i afsevärd utsträckning är fallet, utarbetas af fackmän, utbildade för resp. *förvaltningsområden*, utan af tjänstemän, hvilka utbildats genom studier, grupperade kring den »*statistiska vetenskapen*», samt hvilkas erfarenheter strängt begränsats till *statistiskt* arbete. Att förvaltningen icke kan vara lika betjänt med att anlita *dessa* personers förvaltningsstatistiska vetande som deras, hvilka jämte sitt speciella statistiska vetande icke stå främmande för själfva förvaltningen, torde icke vara en oberättigad slutsats.

Hvad slutligen sambandet mellan förvaltning och förvaltningsstatistik beträffar, synes detta på ett fyligare sätt än i betänkandet skett kunna uttryckas exemplvis sålunda.

Antag, att en person drifver en affär af något slag. Han kan då, så länge densamma är mycket liten, sköta alla kontorsgöromål själf och har därigenom affärens alla trådar i sin hand. I mån som affären event. växer, anställas kontorsbiträden af olika slag, men innehafvaren af affären kan ännu vara kontorschef, hvarigenom han fullständigt behärskar denna sida af affärens förvaltning. Växer affären ytterligare, kommer en tidpunkt, då innehafvaren nödgas anställa en chef för kontoret och själf inskränka sig till att hufvudsakligen inhämta resultaten af kontorets verksamhet. Detta är gifvetvis i organisatoriskt afseende ett försvagande af affären och chefens ställning, därigenom att den sistnämnde kommer i stort beroende af *dessa* sina närmast underordnades kapacitet. Fördelarna åter af denna arbetsfördelning ligga ju däruti, att det endast därigenom blir möjligt att drifva affären i stor skala med de fördelar *detta* innebär. Utvecklas företaget i ännu högre grad, afsondrar sig småningom ur affärskontoret en statistisk afdelning, hvilken till sist erhåller egen föreståndare. Denna nya uppdelning

af arbetet är liksom i förra fallet en styrka, då affärens utveckling nödvändiggjort dess genomförande, men det är ett ytterligare försvagande af organisationen i så måtto, att det ökar chefens beroende af sina underordnade samt ökar krafven på hans förmåga att genom abstrakt tänkande sammanhålla och till företagets gagn utnyttja resultaten af de olika afdelningarnas arbeten. Ett sålunda organiseradt företags framgång beror i mycket hög grad på att de olika afdelningarna kraftigt sammanhållas till ett helt samt att dess arbetsresultat grundligt genomsyra den högsta ledningen. Hvad skulle man nu säga om ett förslag, som afsåge att aflägsna statistiken från affärens kontor och förlägga densamma till en annan institution, där det från affären i fråga erhållna primärmaterialet utarbetades af personer, som visserligen voro drifna specialister på statistiskt arbete, men som saknade alla anknytningspunkter vare sig i utbildning, erfarenhet eller beröring med det arbete, företaget i öfrigt bedrifver. Förvisso skulle ett dylikt förslag anses mycket olämpligt.

Ser man nu till, i hvilken utsträckning dessa förhållanden äro analoga med förhållandena inom förvaltningen, och man därvid först fäster sig vid den *formella* arbetsfördelningen, följer densamma fullt analoga linjer såväl inom departementen (departementschef, kanslichef och chef för den statistiska byrån) som inom de förvaltande verken (chefer och resp. byråchefer). I *reellt* afseende är däremot analogien icke lika fullständig annat än beträffande statens *affärsföretag* och därmed likartade institutioner. Icke desto mindre föreslår kommittén, att centralverket skall öfvertaga domänstyrelsens statistik öfver statens utarrenderade egendomar, hvilken visserligen redan nu, och med domänstyrelsens tillstyrkande, utarbetas af statistiska centralbyrån (IV, s. 89). Däremot lämnas järnvägs-, post- och telegrafstatistiken kvar inom resp. affärsdrifvande verk. Detsamma gäller statistiken öfver riksbankens verksamhet, hvilken numera utarbetas inom bankens egen statistiska byrå.

Beträffande den *centrala* förvaltningen åter, är ifrågavarande analogi naturligtvis betydligt svagare, men om man bortser från den omständigheten, att de ekonomiska affärssynpunkterna genomgående bortfalla, förefinnes äfven här en gradskillnad i detta afseende mellan olika förvaltningsområden. Relativt fullständigast är analogien t. ex. beträffande finansväsendet, undervisningsväsendet och rätts-

väsendet, men däremot relativt svagast beträffande handelns och industriens förvaltningsorgan.¹ Den skillnad, som i detta afseende förefinnes, kan generellt sägas vara en skillnad i förvaltningens *intensitet*, och slutsatsen blir, att ju intensivare ett verks förvaltningsverksamhet är, dess större behof har detsamma af sin förvaltningsstatistik. Då nu vår tid tydligen ställer allt större och större kraf på förvaltningens initiativ och effektivitet och man för detta ändamål är betänkt dels på en koncentration af förvaltningen inom departementen, dels på att upprätta nya departement, skulle dessa reformer med all sannolikhet delvis neutraliseras, om man samtidigt beröfvade departementen deras statistik och därmed — också det måhända viktigaste hjälpmedlet för en grundlig kännedom om förvaltningsområdet och en effektiv förvaltning. Gent emot *dess* olägenheter äro helt visst den förefintliga bristen på enhet och planmässighet af underordnad betydelse.

Riskerna för *statistikens* vidkommande af en dylik skilsmässa framgå af kommitténs eget nyss citerade uttalande, att statistikens utarbetande inom särskilda byråer inom de förvaltande verken »icke undanröjer faran för att statistiken genom brist på nödig sakkunskap beträffande dess föremål och i saknad af erforderligt inflytande från förvaltningen etc. stelnar i schablonmässiga former och förlorar i praktisk betydelse». Men risken härför måste rimligtvis blifva betydligt större, om statistiken helt och hållet flyttas öfver till ett annat, rent statistiskt verk, och där utarbetas af tjänstemän, helt främmande för förvaltningen!

Statistiska tabellkommissionen.

Om denna institution, som har till uppgift att befordra och öfvervaka enhetligheten, planmässigheten etc. i den officiella statistiken under dess nuvarande »decentraliserade» organisationsform,

¹ Så vida man får döma om arten af de ärenden rörande handel, sjöfart och industri, som af kommerskollegium behandlas, efter den härom publicerade redogörelsen för år 1905, torde man måhända kunna säga, att härför icke fordras vare sig mera omfattande statistiskt underlag eller att kollegium själf utarbetar motsvarande grenar af statistiken. Kommitténs flertal föreslår också att förflytta statistiken i fråga till det nya centralverket. Men manne icke förhållandena komma att gestalta sig annorlunda, om ett industridepartement kommer till stånd? Om ett dylikt verkligen är af behovet påkalladt, kommer det helt visst att sysselsättas med frågor af större betydelse för näringslivet än de, som f. n. falla inom kommerskollegii förvaltning och för hvilkas grundliga kännedom den hit hörande statistiken kommer att få en helt annan betydelse.

säger kommittén, att densamma icke fyllt sin uppgift, »icke utöfvat någon verklig ledning» och »icke framkommit med några mer omfattande reformförslag». Tillräckligt belysande för sanningen häraf torde vara, att kommissionen under de 52 år den existerat sammanträdt i medeltal 1,45 ggr pr år, samt att den under 17 af dessa 52 år icke haft något enda sammanträde (IV, s. 83)! Såsom orsaker till detta negativa resultat har bl. a. i en riksdagsskrifvelse anförts kommissionens olämpliga sammansättning, i det den ej består af statistikens utöfvare inom olika verk utan af dessas chefer, samt vidare den omständigheten, att kommissionen icke har några penningmedel till sitt förfogande. Båda dessa olägenheter synas lätteligen kunna afhjälpas, men kommittén anser, att det, detta oakadt och under *alla* omständigheter, icke är möjligt att genom en dylik institution häfva »decentralisationens» olägenheter. Befogenheten af detta omdöme bör noga pröfvas, dels emedan detta är af stor betydelse för centraliseringsfrågan i dess helhet, dels emedan kommittén i sin tur finner sig böra föreslå upprättandet af en ny institution, väsentlig likartad med den, som utdömts.

De anförda skälen äro följande fyra:

1. »Svårigheten att vid decentralisationen påskynda de statistiska publikationernas utgifvande samt att tillfredsställa förvaltningens behof af allsidiga och snabba statistiska upplysningar och utredningar beror därpå, att arbetskrafterna inom hvarje verk med nödvändighet måste blifva skäligen begränsade, hvarutinnan en centralkommission, huru den än må vara beskaffad, icke kan åstadkomma någon ändring.»

Tänkbart vore ju dock, att, därest statistiken verkligen behöfver publiceras tidigare, tiden härför, i likhet med hvad flerstädes är fallet, bestämdes i resp. verks instruktioner och att erforderliga penningmedel härför ställdes till förfogande! Beträffande arbetskrafternas fördelning inom de statistiska byråerna hos förvaltningsverken torde måhända den utvägen böra tagas i öfvervägande, om det icke i vissa fall skulle vara lämpligt, att de unga *förvaltningstjänstemännen* finge i egenskap af amanuenser tjäntgöra å den statistiska afdelningen för att därigenom lära känna förvaltningsområdet, innan de toge itu med själfva förvaltningsärendena. Härigenom skulle tränade krafter erhållas, hvilka i tider af särskild brådska skulle kunna förstärka de ordinarie arbetskrafterna.

2. En kommission af ifrågavarande beskaffenhet kan vidare ej tänkas utöfva erforderligt inflytande på de statistiska tjänsternas tillsättande inom olika verk för att därigenom förhindra, att statistikens utföware isoleras i de olika afdelningarna och sålunda erhålla en alltför ensidig utbildning.

Denna olägenhet ter sig högst olika under förutsättning att nästan all statistik ligger inom ett enda verk, emot om den är fördelad mellan ett rent statistiskt verk och förvaltningsverken. I förra fallet kan den ju vara rätt afsevärd, men näppeligen torde det vara någon olägenhet för t. ex. rättsstatistiken, att dess idkare ej tjänstgjort inom undervisnings- eller näringsstatistiken. Dessutom torde sannolikt i samband med förvaltningens starkare centralisering inom departementen äfven en afsevärd centralisering af förvaltningsstatistiken inom resp. departement komma att ske. Härigenom komma också de olika områdena af förvaltningsstatistiken att blifva rätt omfångsrika, såsom också framgår af koll. 4 närslutna tablå.

3. Det tredje och viktigaste argumentet gäller tabellkommissionens uppgift att öfvervaka enhetligheten och planmässigheten inom statistiken och tillse, »att icke nya grenar eller vissa sidor af statistiken försummas samt att det statistiska arbetet utföres på ett sakligt tillfredsställande sätt, dels att dubbelpubliceringar och dubbeluppgifter om möjligt undvikas» m. m. »Då likväl kommissionen icke kan erhålla myndighet att utfärda föreskrifter för och direkt öfvervaka de olika ämbetsverkens statistiska verksamhet, måste den alltjämt förblifva en rådplägende myndighet. Erfarenheten visar emellertid, att en endast rådplägende, icke förvaltande eller verkställande institution aldrig blir i stånd att genomföra enhetliga planer och snart förlorar kontakten med verkligheten, om ej vid dess sida står en utförande myndighet. Vid sidan af ett statistiskt ämbetsverk med makt öfver statistikens viktigaste grenar har en rådgifvande institution en uppgift att fylla; utan ett sådant stöd försjunker den i överksamhet.» (IV, s. 84.)

Detta sista uttalande är otvifvelaktigt fullkomligt riktigt såtillvida, att en kommission *med de uppgifter, hvarom här är fråga*, har vida lättare att fylla dessa vid sidan af ett verk, dit nästan hela statistiken är förlagd. Men man måste ihågkomma, att med den *af kommittén föreslagna* organisationen af statistiken erfordras,

enligt kommittén, en kommission (»statistiska rådet») med *andra* uppgifter, och frågan blir därför, om man har några garantier för att *den* kommissionen kommer att fylla *sina* bättre än den nuvarande efter lämplig omorganisation kan komma att fylla *sina*. Denna fråga skall strax här nedan belysas.

För öfrigt torde det vara svårt att af de anförda skälen bringas den öfvertygelsen, att tabellkommissionen icke skulle kunna förmå fylla *sina* relativt enkla uppgifter, därest i densamma insattes de verkliga ledarne för förvaltningsstatistikens olika grenar samt det i resp. verks instruktioner stadgades, att kommissionen vore skyldig att först behandla hvarje förslag till större förändringar inom någon gren af statistiken, innan detsamma finge genomföras. Dessutom borde ledamotskapet i kommissionen vara förenadt med arfvode.

Under denna förutsättning torde kommissionen genom *sina* medlemmar erhålla tillräcklig makt öfver statistikens olika grenar för att kunna genomföra *sina* beslut.

4. Det sista af de förebragta skälen för tabellkommissionens ineffektivitet under alla förhållanden går ut därpå, att dess uppgifter endast skulle kunna fyllas af en institution med *kontinuerlig* verksamhet, såsom fallet skulle blifva med det statistiska centralverket, hvilket under sitt dagliga arbete blefve i tillfälle att göra erforderliga iakttagelser. Detta uttalande slår dock ihjäl det ofvan citerade, enligt hvilket en dylik kommission *vid sidan af* ett statistiskt centralverk skulle ha »en uppgift att fylla». Är åsikten för öfrigt riktig, gäller densamma i än högre grad om det statistiska rådet och *dess* uppgifter i statistikens af kommittén föreslagna organisation, såsom strax skall visas.

Tabellkommissionen och det statistiska rådet.

Det statistiska rådet skulle enligt betänkandet (IV, s. 107) vara sammansatt af högst 15 ordinarie ledamöter, hvarjämte särskilda sakkunniga vid behof skulle kunna tillkallas. De ordinarie ledamöterna skulle utgöras af: chefen för centralverket jämte dettas fyra byråchefer samt vidare »ledarne för de viktigaste af de statistiska grenar, hvilka fortfarande skulle utarbetas af statistiska afdelningar inom förvaltningen, nämligen chefen för den arbetsstatistiska afdelningen inom kommerskollegium och föreståndaren för järnvägsstyrelsens statistiska kontor», vidare af personer utsedda bland universitetens

och högskolornas lärare i statistik, nationalekonomi eller statskunskap, bland målsmännen för näringslifvet samt bland personer, hvilka gjort sig kända för framstående insikter i ekonomiska, statistiska eller sociala frågor.

Det är frappant, att detta råd har organiserats så, som om dess uppgifter skulle blifva *desamma* som de, hvilka tillkomma den nuvarande tabellkommissionen, d. v. s. att befordra enhetligheten och likformigheten i statistiken, i det att detsamma skulle innesluta representanter för sådana grenar af statistiken, som fortfarande skulle utarbetas på annat håll än inom centralverket (järnvägs- och arbetsstatistiken). Men såsom led i den af kommittén föreslagna organisationsformen för statistiken skulle rådet erhålla helt *andra* uppgifter nämligen, såsom flerstädes i betänkandet framhålles, att representera den *reella sakkunskapen* beträffande statistikens olika grenar. För att fylla *dess* uppgifter borde väl rådet i främsta rummet innesluta representanter för de grenar af *förvaltningen*, hvilkas hittillsvarande statistik skulle öfvertagas af centralverket. Men åt dessa representanter (för rättsväsendet, undervisningsväsendet etc.) har kommittén icke gifvit *en enda* plats i sitt råd. Hvar ligga under sådana omständigheter garantierna för att förvaltningen erhåller behörigt inflytande på resp. grenar af statistiken, så att dessa icke »genom brist på nödig sakkunskap beträffande dess föremål och i saknad af erforderligt inflytande från förvaltningen stelnar i schablonmässiga former och förlorar i praktisk betydelse?»

Antag emellertid, att statistiska rådet verkligen erhåller en för dess uppgifter afpassad sammansättning samt å andra sidan att tabellkommissionen, såsom lämpligast för *dess* uppgifter, utgöres af representanter för vetenskap och näringslif samt af ledarne af departementens och de centrala förvaltande verkens statistiska byråer, samt låtom oss därpå jämföra dessa tvenne institutioners olika uppgifter för att tillse, hvilkendera af dem, som kan anses hafva de största utsikterna att fylla *desamma*. För detta ändamål lämnas här en sammanställning, delvis med betänkandets egna ord, af dessa uppgifter:

Tabellkommissionen.

(IV, s. 83).

1—2) befordra den inre enhetligheten och planmässigheten genom

Statistiska rådet.

(IV, s. 105—109).

1) representera den »ingående fackkunskapen på de områden, sta-

att tillse, det samma tidsperioder, gruppindelningar m. m. i tillämpliga fall användas, samt söka förhindra dubbelpubliceringar;

3) tillförsäkra förvaltningen att dess behof af snabba utredningar blifva tillgodosedda;

4) tillse att det statistiska arbetet utföres på ett sakligt tillfredsställande sätt;

5) tillse att inga grenar af statistiken försummas samt föreslå upptagande af nya;

6) påskynda de statistiska publikationernas utgifvande;

7) hindra de statistiska tjänstemännens isolering genom att inverka på befattningars tillsättande.

De i mom. 6 och 7 antydda uppgifterna hafva ofvan diskuterats och torde därför här kunna förbigås.

Om man därefter närmare begrundar innebörden af dessa olika uppgifter samt erinrar sig, att tabellkommissionen skall fylla *sina*, under förutsättning att den allmänna statistiken, hufvudsaligen befolkningsstatistik, utarbetas af ett rent statistiskt verk, hvars tjänstemän eventuellt äro speciellt utbildade statistici, under det att förvaltningsstatistiken utarbetas inom afdelningar af resp. förvaltande verk, hvars tjänstemän antingen äro speciellt utbildade för förvaltningen eller hafva daglig beröring med densamma, då däremot det statistiska rådet skulle fylla *sina* uppgifter, under förutsättning att såväl den allmänna statistiken som förvaltningsstatistiken utarbetades inom ett rent statistiskt verk och af uteslutande statistiskt utbildade tjänstemän, — då torde man finna en väsentlig skillnad till fördel för kommissionen. Det synes nämligen uppenbart, att statistiska rådets uppgifter äro väsentligt mer betydelsefulla, djupgående och omfattande än tabellkommissionens, hvilka däremot äro mer statistiskt formella. Härmed är dock ingalunda sagdt, att dessa senare skulle sakna betydelse. Denna

tistiken är afsedd att belysa. Detta torde vara fallet beträffande så godt som alla grenar af statistiken.»

2) »medverka vid planläggningen af större förändringar inom den officiella statistiken och därvid tillföra arbetet allsidig fackkunskap»;

3) »bidraga att åvägabringa den intima förbindelse mellan den officiella statistiken och de intressen, denna har att tjäna, hvilket utan tvifvel utgör en nödvändig förutsättning för en fullgod statistik», d. v. s. förbindelse främst med de förvaltande verken;

4) »att utöfva kritik af samtliga statistiska publikationer»;

5) taga initiativ till förbättringar och utvidgningar inom den officiella statistiken.

ligger dock, hvad förvaltningsstatistiken beträffar, vida mer däruti att dess användbarhet för *andra* än förvaltningsändamål ökas eller t. o. m. möjliggöres genom att dessa brister afhjälpas. Denna jämförelse synes i främsta rummet gälla de i 1, 2 och 3 anförda uppgifterna och torde icke behöfva vidare utläggas.

Om man således icke kunnat finna den i betänkandet förbragta bevisningen tillfyllest, vare sig för den uppfattningen, att förvaltningen saklöst kan lämna ifrån sig sin statistik till ett rent statistiskt verk, eller för den, att en centralkommission, huru den än må organiseras, är oförmögen att afhjälpa de brister, som hittills vidlådit statistiken under dess nuvarande organisation, är det en fråga af intresse att undersöka de djupare liggande anledningarna till att kommitténs arbete ledt till anförda resultat. Dessa synas åtminstone i väsentlig mån ligga dels uti den flerstädes i betänkandet antydda *utgångspunkt*, kommittén valt vid sitt arbete, dels uti den *metod*, den därefter följt. Som dessa faktorer synas utöfvat ett *bestämmande* inflytande på kommitténs förslag angående sakkunskapens ställning inom det statistiska arbetet, är det nödvändigt att här ingå på en framställning däraf. Sedan detta skett skall jag tillåta mig framställa ett förslag beträffande statistikens organisation, som måhända skulle kunna aflägsna en afsevärd del af de nuvarande bristerna inom den officiella statistiken i den mån dessa härröra af dess organisation.

Betänkandets teoretiska utgångspunkt.

Då kommittén gick till sitt omfattande studium af den svenska statistiken och dess organisation, skulle man kunna väntat, att den såsom grundlag för en principdebatt i organisationsfrågan lämnat en öfversiktlig framställning af statistikens olika grenar och dessas innehåll. Då så icke skett, utan kommittén, redan efter en ganska kortfattad diskussion in abstracto öfver centralisationens resp. »decentralisationens» fördelar och olägenheter, framställer ett vidlyftigt principiellt centraliseringsförslag, ligger den tanken nära till hands, att inom kommittén eller åtminstone hos vissa dess medlemmar redan från början förefunnes en viss predisposition för en dylik centralisering. I hvarje fall erhåller centraliseringen sin teoretiska motivering i den flerstädes i betänkandet antydda eller uttalade

uppfattningen, att statistiken skulle utgöra en *själfständig, enhetlig vetenskap*. Det är också med än tydligare uttaladt stöd af denna grunduppfattning, som i betänkandet föreslås, att det nya central-verket skall komma att rekryteras uteslutande bland personer, hvilka aflagt statsvetenskaplig examen af den *statistiska* typen i öfverensstämmelse med det förslag till dylika examina, som af särskilda kommitterade förut afgifvits. Att den angifna uppfattningen äfven i öfrigt ligger till grund för betänkandet synes framgå ur följande uttalanden i detsamma.

Sålunda framhålles på ett flertal ställen (IV, ss. 87, 89, 92, 105, 184, 206, 220, 240, 303 ff.) den »statistiska sakkunskapen» såsom i regel betydelsefullare än kunskaper, juridiska, tekniska, administrativa etc., om de *föremål*, som af statistiken behandlas. Att härmed afses kunskapen på statistikens enhetliga kunskapsområde, den »statistiska vetenskapen», framgår dels af sammanhanget å flera af de anförda ställena, dels af följande citat (IV, s. 81): »Statistiken utgör nämligen, såsom ofvan upprepade gånger framhållits, ett enhetligt verksamhetsområde. Statistikens enhetlighet fordrar, att den i sin helhet ledes, främjas och kontrolleras af en myndighet...» »Endast under en sådan ledning kan statistiken ordnas efter en systematisk och genomtänkt plan...» (Se äfven ss. 82, 85 m. fl.)

Det är naturligtvis ingalunda meningen att bestrida, att t. ex. vissa data, som gå igen inom de mest skilda grenar af statistiken, städse böra angifvas på samma sätt för att möjliggöra en jämförelse mellan olika slag af statistik m. m. dyl., men härifrån och till den fordran, att hela den ständigt växande officiella statistiken skall utarbetas efter *en systematisk plan* är ett mycket långt steg, som icke kan tagas, så vida icke all denna statistik utgör ett systematiskt helt. Det säges också på ett annat ställe (IV, s. 298): »Numera erkännes nämligen af den statistiska vetenskapen, att åstadkommande af en internationell kriminalstatistik icke ligger inom möjlighetens gräns.» Det är icke kriminalstatistikens eller rättsvetenskapernas idkare, utan den »*statistiska vetenskapens*», som kommit till detta resultat.

En ärad medlem af kommittén har också uttryckligen förfäktat denna ståndpunkt, som för öfrigt intages af många förf. på området, och därvid definierat denna vetenskap sålunda (P. Fahl-

beck: »Den statistiska typen eller regelbundenheten i de mänskliga företeelserna», Lund 1897, s. 10) »Statistiken i betydelse af den statistiska vetenskapen är kunskapen om människan, hennes handlingar och verk uti deras kvantitativa bestämdhet och alldeles särskildt i deras typiska mått.»

Tydligt är, att man med en dylik utgångspunkt skall a priori vara benägen att inom ett enda verk sammanföra åtminstone alla sådana grenar af den officiella statistiken, som anses tillhöra den föregifna vetenskapen, samt att upphöja den »statistiska sakkunskapen» på bekostnad af kunskaper rörande de olika företeelser statistiken afser att belysa. Centraliseringen har dock i detta fall förts vida längre än som motiveras af den »statistiska vetenskapens» omfattning, åtminstone enligt nyssnämnda arbete. Icke desto mindre skulle centraliseringsförslaget förlora sitt teoretiska och principiella stöd, om den ifrågavarande uppfattningen af statistiken skulle visa sig mindre väl grundad. Att ingå på denna fråga här skulle dock föra allt för långt. Emellertid är jag fullt öfvertygad om att den officiella statistiken eller delar däraf *ingalunda* med rätta kan anses utgöra en enhetlig vetenskap, ty detta skulle förutsätta, att man utsträckte det i och för sig visserligen ganska vaga begreppet »vetenskap» öfver alla rimliga gränser.

Den föregifna »statistiska vetenskapen» är hvarken mer eller mindre än material för olika vetenskaper och praktiska behof, ett material, som insamlats enligt mer eller mindre fullständigt genomförda statistiska metoder. *Det är emellertid med utgångspunkt i och med stöd af en dylik »vetenskap», som betänkandet föreslår, att från statens flesta förvaltningsorgan aflägsna utarbetandet af statistiken öfver deras resp. förvaltningsområden för att i stället förlägga detsamma till ett rent statistiskt verk, där det skulle helt och hållet öfverlätas åt den nya »vetenskapens» alumner med systematiskt utestängande af all speciell kompetens inom de områden statistiken skall belysa.*

Betänkandets undersökningsmetod.

Beträffande den officiella statistikens nuvarande organisationsform kan man i hufvudsak instämma med kommittén därutinnan att densamma icke uppkommit på grund af några genomtänkta och systematiskt genomförda principer, utan fastmer genom själftva

sättet för tillkomsten af statistikens olika grenar (IV, s. 68). På grund af detta uttalande motser man med intresse den utredning, hvaraf de hittills saknade principerna för statistikens framtida organiserande skola framgå. Man måste dock konstatera, att betänkandet icke innehåller några dylika principer. Anledningen till detta negativa resultat torde till stor del ligga dels i den nyss anförda utgångspunkten, dels i den undersökningsmetod, kommittén valt. Närmast till hands i betraktande af betänkandets utgångspunkt torde hafva varit att först afgränsa den »statistiska vetenskapens» område från den administrativa statistiken, men ej heller detta har skett, utan har centraliseringen förts vida längre än som motiveras af hänsyn till nyssnämnda »vetenskap», åtminstone enligt ofvan citerade arbete.

Tydligt är, att enda sättet att komma till några principer af ifrågavarande art är att uppställa en systematisk indelning utaf den officiella statistiken grundad på dess *föremål*. Men hvarje antydan i denna riktning saknas i betänkandet, som i dess ställe använt sig af en annan metod.

Sålunda har först gjorts en utredning in abstracto öfver »centralisationens» resp. »decentralisationens» fördelar och olägenheter (IV, s. 71—88), ledande till det resultat, att kommittén i princip och af skäl, som tillräckligt torde framgå af hvad förut anförts, uttalar sig för så stor centralisering som möjligt, d. v. s. där denna fordran icke kolliderar med förvaltningens behof, enligt kommitténs uppskattning däraf, att själf utarbета sin statistisk. Därför tillägger kommittén (IV, s. 76): »Man kan sålunda icke beträffande förvaltningens behof af omedelbar tillgång till det af statistiken använda primärmaterialet i mer eller mindre bearbetad form uppdraga några allmängiltiga regler, utan det måste undersökas, huru saken ställer sig i praktiken med afseende på olika grenar af statistiken», hvarefter kommittén öfvergår till en dylik granskning. Härmed har kommittén uppenbarligen förklarat, att *de sökta principerna icke stå att erhålla*, och lämnat statistiken för framtiden liksom hittills utan all ledning för dess organisation. Ty för att en *detaljgranskning*, sådan som betänkandet här förutsätter, i afsaknad af några ledande principer, skall leda till ett någorlunda likformigt resultat och icke till ren godtycklighet, fordrades helt visst, att den städse företoges af samma personer, hvilket ju är outförbart.

Det resultat, hvartill kommittén sålunda i denna fråga kommit, är otvifvelaktigt en oundviklig konsekvens af dess ofvan återgifna uppfattning rörande förvaltningens behof att själf utarbета sin förvaltningsstatistik. Hyser man däremot den här företrädde åsikten i denna fråga, ger sig den sökta principen af sig själf, nämligen: *den allmänna statistiken till centralverket eller annat rent statistiskt verk, och förvaltningsstatistiken till förvaltningens organ med så stor koncentrering af densamma i departementen, som lämpligen kan åstadkommas.*

Förslag angående den officiella statistikens indelning och organisation.

För att erhålla en på den officiella statistikens *föremål* grundad indelning af densamma kan man sålunda lämpligen utgå från en uppdelning i allmän statistik och förvaltningsstatistik. Denna uppdelning sammanfaller i realiteten i viss mån med den hos vissa förf. på detta område vanliga, då de skilja på »statistisk vetenskap» och administrativ statistik (t. ex. i ofvan anf. arb. s. 3), i det att allmän statistik här omfattar de delar af statistiken, hufvudsakligen befolkningsstatistiken, som för de senare utgöra materialet för deras »vetenskap» eller t. o. m. utgör delar af vetenskapen själf, beroende på huru långt den statistiska bearbetningen förts. Men den allmänna statistiken tages här i en vidsträcktare bemärkelse och omfattar statistiken öfver icke blott folket utan äfven *landet*, dels i territoriellt afseende, dels beträffande dess naturtillgångar. Äfven befolkningsstatistiken tages här i vidsträcktare bemärkelse än vanligen sker, hvilket nedan skall närmare belysas.

Förvaltningsstatistiken åter sönderfaller i *statens* och *kommunernas* samt hvart och ett af dessa områden i *allmän* och *speciell* förvaltningsstatistik. Till den förra gruppen hör statistiken öfver departementens och de centrala förvaltande verkens resp. kommunalstyrelsernas förvaltningsområden, till den senare gruppen hör statistiken öfver statens resp. kommunernas affärsföretags och därmed likartade verks förvaltningsområden. Denna sistnämnda statistik bör gifvetvis utarbetas af resp. verk, liksom den förra, enligt här företrädde uppfattning, inom resp. departement och verk.

Såsom ett tredje slag af statistik kan man upptaga sådan

sammanfattande statistik och sådana specialutredningar, hvilka *icke* tillhöra förvaltningsstatistiken och därför lämpligen böra förläggas till statistiska centralverket.

Man erhåller sålunda såsom en *första approximation* följande sammanställning:

- I. *Allmän statistik.*
 - a. Landet.
 1. Territorialstatistik, förlagd till centralverket.
 2. Statistik öfver landets naturtillgångar, förlagd till speciella institutioner.
 - b. Folket.
 1. Befolkningsstatistik, förlagd till centralverket.
- II. *Förvaltningsstatistik.*
 - a. Statens.
 1. Allmän förvaltningsstatistik, förlagd till resp. departement och centrala förvaltningsverk.
 2. Speciell förvaltningsstatistik, förlagd till resp. affärsverk.
 - b. Kommunernas.
 1. Allmän förvaltningsstatistik, förlagd till resp. kommunalförvaltningar.
 2. Speciell förvaltningsstatistik, förlagd till resp. affärsverk.
- III. *Diverse samlingsstatistik* och specialundersökningar, förlagda till centralverket.

Då vi nu med denna utgångspunkt gå något närmare in i enskildheter för att därigenom erhålla bifogade tablå, sker det naturligtvis icke i tanke att därigenom kunna lämna en detaljerad lösning af frågan om förläggningen af statistikens olika grenar, hvartill uppenbarligen skulle erfordras en vida mer ingående undersökning än som här kan presteras, utan blott för att tillse, hvart den anförda principen leder samt hvilka modifikationers densamma *i första hand* bör vidkännas, då den skall omsättas i praktiken. Ty utan en dylik undersökning skulle man svårigen kunna bedöma principens innebörd i jämförelse med den af betänkandet företrädde.

Hvad då först »territorialstatistiken» beträffar, sönderfaller den i en geografisk-ekonomisk och en administrativ del. Den förra, såsom varande af föga statistisk natur, handhafves af rikets

allmänna kartverk och omfattar fördelningen af landets areal i skogs-, ängs- och åkermark m. m. Den senare omfattar arealens fördelning i administrativt, judiciellt, kommunalt och ecklesiastiskt afseende samt ingår för närvarande i befolkningsstatistiken, i hvilket samband den också har sitt egentliga intresse.

Beträffande en statistik öfver landets naturtillgångar, börjar ju behovet häraf att blifva allt allmännare erkänt i samma mån som vår tids intensiva tillgodogörande af dessa tillgångar ökas. Denna statistik innefattar malm-, mineralie- och torfstatistik, skogsstatistik och villebrådsstatistik samt är ej att förväxla med en statistik öfver hvad af dessa tillgångar årligen *tillgodogöres*, hvilken statistik hör hemma inom motsvarande grenar af näringsstatistiken. Dock torde en statistik af sistnämnda slag vara det enda, som kan åstadkommas beträffande villebrådsstatistiken, och får man däraf sluta sig till storleken af tillgången. I öfrigt äro ju metoderna inom denna statistik i så öfvervägande grad tekniska och icke statistiska, att statistikens utarbetande måste förläggas annorstädes än till centralverket.

Sålunda har, som bekant, Sveriges geologiska undersökning genom undersökning öfver landets järnmalmstillgångar, påbörjat en mineraliestatistik, hvars fortsättande dock ännu icke är beslutad.

En undersökning af landets skogstillgångar har som bekant år 1909 beslutats så tillvida, som en försöksuppskattning för Värmlands län året därpå igångsattes under ledning af skogsvårdsstyrelserna.

Begreppet *befolkningsstatistik* tages här, såsom af tablån framgår, i väsentligt vidsträcktare bemärkelse än bruket är. Denna gren af statistiken har ju utvecklats sig från att i sin begynnelse blott hafva angifvit folkstockens storlek och fördelning till att i sitt nuvarande skick upptaga en mångfald andra fakta rörande densamma. Denna utveckling har försiggått jämsides därmed att allt större anspråk ställts på densamma såsom material dels för mångahanda praktiska uppgifter, försäkringstekniska, hygieniska m. m., dels för olika vetenskaper såsom antropologi, demografi, olika socialvetenskaper m. m. Uppenbarligen låter det sig icke göra att med hänsyn till dessa användningsområden uppdraga några gränser för befolkningsstatistikens omfattning och därigenom afskilja den från andra grenar af statistiken. En dylik

begränsning erhåller man däremot på ett annat sätt. Om man nämligen fasthåller vid det hittills utmärkande för befolkningsstatistiken, att karakterisera folkstocken genom egenskaper hos individerna, erhålles följande definition: befolkningsstatistik är statistik öfver folkstocken, grundad på individernas egenskaper. Dessa egenskaper kunna vara såväl *biologiska* som *sociologiska*, och det finnes därför ingen anledning att, såsom hittills allmänt skett, begränsa befolkningsstatistiken till att nästan uteslutande omfatta individernas biologiska egenskaper. Genom denna definition uteslutes däremot, såsom ju också allmänt sker, all statistik öfver *samhällsinstitutionerna* från befolkningsstatistiken.

Tydiligen kommer den sålunda utvidgade befolkningsstatistiken att stå den s. k. socialstatistiken rätt nära. Ty om den senare t. ex. undersöker löneförhållandena inom ett visst yrke, gäller ju äfven detta individernas egenskaper, nämligen att tillhöra olika löneklasser. Men resultatet blir endast hänförbart till yrket eller samhällsklassen i fråga och karakteriserar icke folkstocken i dess helhet — detta i motsats till förhållandet vid en *allmän* inkomst- och lönestatistik. Man synes sålunda äfven här kunna upprätthålla definitionen och därigenom från befolkningsstatistiken afskilja den förra statistiken men däremot med densamma införlifva den senare.

Beträffande statistiken öfver samhällsinstitutionerna, t. ex. undervisnings- och rättsväsendet, skulle det uppenbarligen vara öfverflödigt att däråt ägna en del af den allmänna statistiken. Ty dels skulle en sådan statistik icke kunna införlifvas med befolkningsstatistiken, då den ej äger något närmare sammanhang med denna, dels skulle en dylik statistik icke för sig bilda ett enhetligt kunskapsområde och därför föga eller intet vinna på att enhetligt bearbetas. Härtill kommer slutligen, att en dylik statistik svårigen skulle kunna principiellt afgränsas från resp. grenar af förvaltningsstatistiken. Alla dessa skäl hänvisa sålunda statistiken öfver institutionerna till resp. grenar af förvaltningsstatistiken, men statistiken öfver deras inverkan på individerna till den allmänna statistiken.

Huru ställer sig nu kommittébetänkandet till detta program?

I grunden står detsamma i stor utsträckning på anförda ståndpunkt, i det kommittén föreslagit att upptaga flera nya grenar af

allmän statistik, hvilka just motsvara den utvidgning af befolkningsstatistiken, hvarpå ofvan syftats, och dessas förläggande till centralverket. Dessa förslag gälla: rättsstatistiken, undervisningsstatistiken samt förmögenhets- och inkomststatistiken.

Sålunda har kommittén beträffande rättsstatistiken föreslagit, att från dess andra afdelning, innehållande uppgifter angående förbrytelser samt därför anklagade och sakfälda personer, skulle aflägsnas allt, som rätteligen tillhör rättsstatistikens första afdelning, d. v. s. domstolarnas arbetsredogörelser, hvarefter återstoden, utgörande en *allmän kriminalstatistik* skulle öfvertagas af centralverket. (IV, p. 309—318.) Om kommitténs förslag i detta afseende realiserades, skulle därigenom ett särdeles värdefullt material erhållas för bl. a. kriminalantropologien, då denna nya biologiska vetenskapsgren omsider vinner insteg i vårt land.

Hvad statistiken öfver undervisningsväsendet beträffar, föreslår kommittén (IV, p. 325 ff.), efter att hafva framhållit dess nuvarande högst ofullständiga beskaffenhet, att densamma måtte kompletteras så, att den komme att omfatta dels *alla* fast organiserade undervisningsanstalter, dels verksamheten inom föreläsningsföreningar, museer, bibliotek m. m. Ur den förra delen af denna statistik skulle man — något, som kommittén likväl, af skäl, som strax skola anföras, icke föreslagit — lätteligen kunna afskilja en fullständig statistik öfver alla dem, som *afgå* från undervisningsanstalter och utbildningskurser af alla slag. En dylik statistik angåfve resultatet af nämnda anstalters inverkan på individerna och fölle därför inom befolkningsstatistikens ram, inom hvilken den blefve ett värdefullt tillskott till yrkesstatistiken. Angåfves samtidigt målsmännens yrken, erhöles en statistik, hvars användbarhet i mångahanda syften är uppenbar och som bl. a. skulle belysa den högst intressanta frågan om befolkningsrörelsen de olika samhällsklasserna emellan. För att skilja denna statistik från den administrativa undervisningsstatistiken, och i brist på bättre term, må densamma här benämnas *teoretisk utbildningsstatistik*.

Hit hör äfven statistiken öfver värnpliktiges skrif- och läskunnighet, hvilken kommittén föreslår att från generalstaben öfverflytta till centralverket. (IV p. 103.)

Angående slutligen förmögenhets- och inkomststatistiken framhåller kommittén med all rätt, att en dylik f. n. nästan alldeles

saknas, samt angelägenheten af att denna lucka snarast blir fylld. Kommittén framställer också ett förslag till åstadkommande af en dylik statistik, hufvudsakligen grundad på deklarationsuppgifterna och taxeringslängderna, samt förordar dess förläggande till centralverket (IV p. 276—281). Till en dylik statistik höra naturligen också uppgifter rörande antalet och fördelningen af de personer, som erhålla *fattigunderstöd* af olika slag med uteslutande af fattigvårdsstatistiken i öfrigt. Äfven denna statistik föreslår kommittén att förlägga till centralverket. (IV p. 287—288.)

Till befolkningsstatistiken höra ytterligare uppgifterna om värnpliktiges längd, hvilkas bearbetande kommittén också föreslår att flytta från generalstaben till centralverket. (IV p. 103.)

Genom dessa af kommittén föreslagna åtgärder skulle man således just erhålla den ofvan antydda befolkningsstatistiken i begreppets vidsträckta bemärkelse, d. v. s. erhålla en verklig adekvat befolkningsstatistik och på samma gång den fullständigaste något land har att uppvisa.

Nu är likväl härvid att märka, att kommittén icke framställt dessa förslag i ändamål att därigenom åstadkomma en fullständigare befolkningsstatistik, utan har detta blifvit en oundviklig följd af den oafslåtlige sträfvan, som genomgår betänkandet, att samla så många grenar som möjligt af statistiken hos det statistiska centralverket. Denna omständighet i förening med den förut påpekade frånvaron i betänkandet af hvarje försök till en på statistikens föremål grundad *principiell* utredning rörande organisationsfrågan har tyvärr medfört, att ifrågavarande grenar af statistiken *icke afskilts från den administrativa statistik*, hvarifrån de hämtats, och införlifvats med befolkningsstatistiken genom att gifvas en med denna likformig behandling. I dess ställe föreslår kommittén att helt enkelt förflytta *hela* de motsvarande grenarna af förvaltningsstatistiken från resp. verk och departement samt förlägga desamma till centralverket. Härigenom medtagas stora områden af den mest utpräglade *förvaltningsstatistik*, beträffande hvilka klagomålen öfver den bristande enhetligheten antingen icke alls gäller eller är af mycket underordnad betydelse.

Sålunda nöjer sig kommittén icke med att till centralverket förlägga en i befolkningsstatistiskt intresse utarbetad allmän kriminalstatistik, utan vill äfven dit förlägga domstolarnas arbetsredogörelser, konkursregistret, straffregistret jämte statistiken öfver

en mängd andra juridiskt-administrativa angelägenheter. (IV p. 318 ff.)

I stället för att äfvenledes i befolkningsstatistiskt intresse afskilja en examensstatistik och hvad som i öfrigt kan erhållas för att belysa undervisningsväsendets inflytande på individerna förflyttar kommittén till centralverket hela undervisningsstatistiken, innehållande uppgifter om t. ex. resp. lärares födelseår, tillträdesår, utbildning, lärjungarnes antal under olika terminer, födelseår, antal lärorum, materiel, anstalternas ekonomi m. m., sålunda rent administrativ statistik, hvars enhetliga sammanhang med befolkningsstatistiken eller andra grenar af förvaltningsstatistiken torde vara svårt att inse (IV p. 327). På liknande sätt förhåller det sig med de öfriga ofvan anförda grenarna af statistiken.

Om man sålunda å ena sidan icke kan gilla att förvaltningsstatistiken aflägsnas från de förvaltande verken och departementen, men å andra sidan måste erkänna den bristande enhetlighet och den brist på öfverensstämmelse, som f. n. i vissa fall råder inom den officiella statistiken, synes det icke finnas mer än tvenne hjälpmedel häremot: antingen att endast åvägabringa en omorganisation af stat. tabellkommissionen, t. ex. på sätt ofvan antydts, eller också denna åtgärd *i förening med* en utvidgning af befolkningsstatistiken enligt ofvan anförda princip.

Häremot kan man emellertid göra en beaktansvärd invändning och säga: låt vara, att t. ex. en allmän kriminalstatistik, sådan den ofvan antydts, är af intresse och värde såsom ett led i befolkningsstatistiken och därför bör införlifvas med densamma, så är det dock otvifvelaktigt, att det just är genom denna statistik, man lär känna rättsväsendets inflytande på individerna, hvarefter rättskipningen skall afpassas, och därför bör densamma anses såsom förvaltningsstatistik och förläggas till justitiedepartementet. Dock kan därvid erinras, att rättsväsendets gagn af ifrågavarande statistik uteslutande torde ligga i dess behöflighet vid lagstiftningens *reformerande*, en uppgift, som icke ifrågakommer oftare än att statistiken för detta ändamål är lika användbar, om den utarbetas af centralverket, under förutsättning, att primärmaterialet underkastas en förberedande granskning inom justitiedepartementet. Helt annorlunda förhåller det sig med den öfriga delen af rättsstatistiken, domstolarnas arbetsredogörelser

m. m., ty denna berör ju själfva förvaltningsområdet, om hvilket i första rummet resp. tjänstemän böra äga en ingående kännedom. Denna statistik är därför förvaltningsstatistik i vida strängare bemärkelse än den förra och bör därför icke skiljas från förvaltningen. Däremot skulle man genom den *förra* statistikens öfverflyttande till centralverket erhålla större garantier för att detta material blefve befolkningsstatistiskt utnyttjadt. Härtill kommer, att det onekligen bör vara en svårare uppgift för en omorganiserad tabellkommission att bevaka de befolkningsstatistiska synpunkterna, då statistiken i fråga ligger inom justitiedepartementet, än att bevaka de i *detta fall* oväsentligare juridiska synpunkterna, då statistiken ligger hos centralverket, med den förberedande behandling materialet förutsättes hafva undergått, samt då rättsväsendets behof af denna statistik är af anförd natur.

Med denna anordning skulle sålunda andra afdelningen af rättsstatistiken i dess nuvarande form utgå och, såsom också kommittén föreslagit, öfvertagas af centralverket samt såsom allmän kriminalstatistik anslutas till befolkningsstatistiken. Däremot skulle återstoden af den nuvarande rättsstatistiken, med de kompletteringar kommittén föreslagit, bibehållas såsom förvaltningsstatistik inom justitiedepartementet.

En med denna motivering i hufvudsak analog sådan synes gälla äfven beträffande de andra grenar af statistiken, redan befintliga eller nya, som här föreslås att införlifvas med den utvidgade befolkningsstatistiken. Äfven beträffande dessa skulle primärmaterialet på analogt sätt behandlas inom resp. förvaltningsorgan, innan det öfverlämnas till det statistiska verket.

Genom den föreslagna anordningen synas följande fördelar böra kunna vinnas:

de områden af den *nuvarande* förvaltningsstatistikens olika grenar, beträffande hvilka den öfverklagade bristen på enhetlighet antingen öfverhufvudtaget existerar eller där den är af större betydelse, skulle då öfverflyttas till det rent statistiska verket, hvarigenom garanti erhöles för nämnda bristers afhjälpande genom deras utarbetande i sammanhang med befolkningsstatistiken, dit de med skäl kunna hänföras;

dess områdens sammanhang med den egentliga förvaltningsstatistiken är relativt ringa, hvadan de utan egentlig olägenhet torde kunna skiljas därifrån;

nämnda områden äro också af den art, att deras utarbetande, sedan primärmaterialet undergått den angifna förberedande behandlingen, lämpligast torde böra anförtros åt en personal, med uteslutande statistisk kompetens, såsom kommittén anser böra vara fallet med statistiska centralverkets;

slutligen erhöles ett relativt enhetligt och homogent kunskapsområde i den utvidgade befolkningsstatistiken, hvars utarbetande blefve det rent statistiska verkets hufvuduppgift.

Öfvergå vi därefter till förvaltningsstatistiken och dess förläggning, är det uppenbart, att frågorna härom, såsom förut framhållits, på det närmaste sammanhånga med frågan om den förestående departementalreformen och hvilka departementen därvid komma att blifva, hvilket allt är föremål för kommittéutredning. Under sådana förhållanden låter det sig naturligtvis icke göra att med utsikt till framgång söka uppgöra en fördelning af förvaltningsstatistiken på olika departement och deras organ. Då en dylik fördelning icke desto mindre företagits, har det skett uteslutande för att därigenom bättre framhålla skillnaden mellan de tvenne allmänna organisationsformerna för statistiken, som här behandlats.

För ändamålet har det varit nödvändigt att utgå från något antagande beträffande departementen och deras förvaltningsområden, och har detta med ledning af här ifrågakommande riksdagskrifvelser varit följande. Utom de nu befintliga justitie-, ecklesiastik-, jordbruks- och finansdepartementen skulle tillkomma ett industri- samt ett handels- och kommunikationsdepartement. Då detta sistnämnda öfvertog kommunikationsväsendet från det nuvarande civildepartementet, blefve dettas förvaltningsområde så väsentligt förminskadt, att till detsamma i stället kunde läggas de s. k. sociala ärendena, hvarigenom man erhöles ett civil- och socialdepartement. Försvarsdepartementen antagas sammanslagna till ett.

Då i samband med departementalreformen en koncentration af förvaltningen i departementen torde komma att ske med åtföljande indragning af en del nu befintliga centrala verk, har statistikens förläggning endast angifvits med resp. departement »och dess organ».

Under sålunda angifna förutsättningar har den i kol. 4 visade förläggningen af förvaltningsstatistikens olika grenar erhållits. Såsom däraf framgår, skiljer sig denna förläggning icke från den

nuvarande (koll. 2) i principiellt afseende, utan endast däruti att uppdelningen i allmän statistik och förvaltningsstatistik är konsekventare genomförd, såsom också är fallet beträffande den senares fördelning på de olika departementen. Däremot erhåller man af tablån en klar öfverblick af den grundväsentliga olikhet, som råder mellan kommitténs uppfattning (koll. 3) och den här företrädde.

Beträffande förvaltningsstatistiken torde endast tvenne korta anmärkningar behöfva tilläggas, detta särskildt i betraktande däraf att allt ingående i detaljer här med afsikt undvikits.

Sålunda har bland de grenar af förvaltningsstatistiken, som beröra näringslivet, ett nytt område tillfogats, benämndt statistik öfver »kapitalförvaltningen». Härmed afses att antyda behovet af en statistik, som gäfvit en *samlad* bild af det rörliga och fasta kapitalet, dess tillväxt och placering. En dylik statistik skulle visserligen ingalunda kunna blifva fullständig, men dess betydelse äfven i ofullständig form torde blifva minst lika stor som betydelsen af statistiken öfver näringslivets öfriga faktorer.

Med brottmålsstatistik afses hvad som kan befinnas lämpligt att däruti inbegripa sedan den allmänna kriminalstatistiken afskiljts.

Resultatet af ofvanstående framställning kan sammanfattas sålunda:

den hittills i hufvudsak följda, ehuru aldrig tydligt uttalade principen för den officiella statistikens organisation kan uttryckas så:

den allmänna statistiken förlägges till speciella vetenskapligt-tekniska verk eller till ett rent statistiskt verk, allt efter statistikens art;

statens allmänna förvaltningsstatistik förlägges till resp. departement och deras organ med så stor koncentrering inom de förra som befinnes lämplig;

statens speciella förvaltningsstatistik förlägges till resp. affärsdrifvande och därmed analoga verk;

kommunernas förvaltningsstatistik fördelas på analogt sätt.

För att motverka de olägenheter denna organisationsform medför:

omorganiseras statistiska tabellkommissionen i antydd riktning; afskiljas vissa ofvan angifna delar af hittillsvarande förvaltningsstatistik, kompletteras och införlifvas med befolkningsstatistiken inom det rent statistiska verket.

De uppgifter, som sålunda skulle tillkomma det rent statistiska verket, nuvarande statistiska centralbyrån, blefve utarbetandet af den utvidgade befolkningsstatistiken såväl den löpande som den vid de periodiska folkräkningarna, hvartill komme utförande af hvarjehanda statistiska utredningar, hvilka icke falla inom förvaltningsstatistikens område. Genom dessa uppgifter skulle detta verk uppenbarligen falla utom ramen för de *centrala förvaltande* verken, dit det för närvarande räknas, och frågan blir då, hvilken plats ett dylikt verk rätteligen bör intaga bland statsinstitutionerna.

Man bör då, såvida man öfver hufvud taget tillmäter organisationsformen *något* inflytande på arbetsresultatet, i första rummet fasthålla vid den fordran, att den institution, som handhafver befolkningsstatistiken, skall förblifva en *själfständig* sådan, så att densamma icke upplöses och införlifvas med någon förvaltningsstatistisk institution. En institution, hvilken såsom den ifrågasvarande, icke är förvaltande och icke vetenskaplig, löper tydligen en stor risk att stagnera och förfalla till slentrianmässighet, om den icke utifrån erhåller lifgifvande impulser. Hvarifrån skola dessa hämtas? Vid diskussion af detta spörsmål hafva tvenne alternativ ramkommit. Enligt det ena skulle impulsen hämtas från *förvaltningen* genom det statistiska verkets anslutning till det departement, från hvilket det betydelsefullaste primärmaterialet erhålles. Enligt det andra alternativet skulle den erhållas från de *vetenskaper*, som arbeta med statistiskt material, och från den teoretiska undervisningen i statistik vid universiteten.

För det *förre* alternativet talar dels den praktiska anordningen beträffande materialet, hvarvid dock bör märkas, att detta material hämtas från flera departement, dels enkelheten i organisationen; *emot* detsamma talar starkt den omständigheten, att befolkningsstatistiken icke är förvaltningsstatistik och därför har föga intresse eller väckande uppslag att vänta från förvaltningens sida.

För det *senare* alternativet talar dels den omständigheten, att det just är från vetenskapen, närmast demografien, det väckande inflytandet bör komma, dels den, att den akademiska undervisningen i statistik otvifvelaktigt skulle vinna på att ett samarbete etablerades mellan densamma och det befolkningsstatistiska arbetet; *emot* förslaget talar endast svårigheten att praktiskt realisera detsamma. Man kunde då tänka sig, att statistiska centralbyrån ombildades

till ett verk, tillhörande ett *statistiskt institut* analogt med akademierna, hvilket dels hade sig befolkningsstatistiken anförtrodd, dels hade till uppgift att biträda staten med alla sådana statistiska undersökningar, som ej fölle inom förvaltningsstatistiken. Medlemmar i institutet skulle då vara representanterna för den statistiska undervisningen samt för vissa vetenskaper samt i öfrigt personer med intresse för befolkningsstatistiken eller statistiken i allmänhet. Än bättre än ett dylikt fristående institut vore dock, om *statistiska tabellkommissionen* uppginge i detsamma. Härigenom skulle det statistiska institutet få till uppgift att befordra enhetligheten och planmässigheten i den officiella statistiken samt dessutom genom sin statistiska byrå utarbeta den utvidgade befolkningsstatistiken.

Tablå

öfver den svenska officiella statistikens hufvudsakliga omfattning och allmänna organisation.

Gren af statistiken I	Statistikens förläggning		
	nuvarande 2	enl. betänkandet 3	här föreslagen 4
I. Allmän statistik.			
<i>a. Landet:</i>			
1. Territorialstatistik:			
geografisk-ekonomisk	Rikets allm. kartverk	Ej omnämnd	Rikets allm. kartverk
administrativ	Stat. centralbyrån	Stat. centralverket	Stat. verket
2. Stat. öfver naturtillgångarna:			
malm-, mineralie- och torfstatis- tik	Sveriges geol. undersök- ning (ofullständig)	Ej omnämnd	Sveriges geol. un- dersökning
skogsstatistik	Skogsvårdsstyrelserna (påbörjad)	Skogsvårdsstyr. o. Stat. centralverket	Landbruksdep. och dess organ
villebrådsstatistik (uppskatt- ning)	Domänstyr., Landbruks- styr. (jakt- o. fiskestat.)	Stat. centralverket (jakt- o. fiskestat.)	{ Landbruksdep. o. dess organ (jakt- o. fiskestat.)
<i>b. Folket:</i>			
1. Befolkningsstatistik:			
<i>a. hufvudsakligen biologisk:</i>			
folkmängdens fördelning, nativitet, mortalitet, in- o. utflyttning, äktenskap, dödsorsaker, lyten	Statistiska centralbyrån	{ Stat. centralverket	Stat. verket
antropometriska undersök- ningar	Generalstaben		
<i>β. sociologisk:</i>			
teoretisk utbildningsstatistik:			
allmänbildning	Ecklesiastikdep. (ofullst.)	{ Stat. centralverket	Stat. verket
fackbildning	Saknas		
yrkesstatistik	Stat. centralbyr. (ofullst.)		
värnepliktiges skrif- och läs- kunnighet	Generalstaben		
allmän förmögenhets- o. inkomststatistik	Saknas	{ Stat. centralverket	Stat. verket
allmän kriminalstatistik	Just. dep. (ofullständig)		
religionsstatistik (främman- de trosbekännare)	{ Stat. centralbyrån		
valstatistik			
II. Förvaltningsstatistik.			
<i>a. Statens:</i>			
1. Allmän förvaltningsstatistik:			
<i>a. Näringsstatistik:</i>			
jordbruks-, boskaps-, mejeri- statistik	Stat. centralbyrån	{ Stat. centralverket	{ Jordbruksdep. och dess organ
jaktstatistik	Domänstyrelsen		
fiskestatistik	Landbruksstyrelsen		
industristatistik:			
skogshandtering	Domänstyrelsen o. skogs- st. (ofullständig)	{ Stat. centralverket	{ Jordbruksdep. och dess organ
bergshandtering	{ Kommerskollegium		
fabriker och handverk			

kommunikationsstatistik: vägar och skjutsanstalter .	Länsstyrelserna, Stat. centralb., Väg- o. vattenbyggn.-styr., Jordbruksdep. (ofullständig)	Stat. centralverket	Handels- o. kommunikationsdep. o. dess organ	
allmän järnvägsstatistik	Järnvägsstyrelsen	Järnvägsstyrelsen		
sjöfartsstatistik	Kommerskollegium	Stat. centralverket		
lots-, fyrinrätt., räddningsanstalter	Lotsstyrelsen	Lotsstyrelsen		
handelsstatistik	Kommerskollegium	Stat. centralverket	Finansdep. o. dess organ	
kapitalförvaltningsstatistik: bankstatistik	Stat. centralb. Bankinsp.	Stat. centralv. och Bankinsp.		
försäkringsstatistik	Försäkringsinsp.	Försäkringsinsp.		
aktiebolagsregister o. stat.	Patent- och registreringsv. (ofullständig)	Pat.-o.registr.-verket		
β. Stat. öfver finansväsendet: stat. öfver statens finanser. kommunal finansstatistik	Finansdep. (ofullständig) Stat. centralbyrå Saknas	Stat. centralverket	Just. dep. o. dess organ	
allmän finansstatistik	statistik öfver brännvins-, socker- o. maltdryckstillverkningen			Kontrollstyrelsen
γ. Rättsstatistik: domstolarnes arbetsredogör. inteckningar och lagfarter	Just. dep. Just. dep. (ofullständig) Just. dep. (ofullständig)	Stat. centralverket		Ecklesiast. dep. o. dess organ
utsökningar, växelprotester konkurs-, urarfvä, skiftes- ärenden	Just. dep. (ofullständig) Saknas, resp. Just. dep.			
konkurs- o. straffregister	brottmåls- o. återfallsstatistik	Fångvårdsstyr.	Civil- o. socialdep. o. dess organ.	
fångvårdsstatistik	Fångvårdsstyrelsen			
δ. Undervisningsstatistik: allmänbildningsanstalter	Ecklesiastikdep. (ofullst.) Saknas	Stat. centralverket		
fackbildningsanstalter				
ε. Civil- och socialstatistik: Kungl. Maj:ts befallningshafv. berätt.	Stat. centralbyrå	Stat. centralverket	Försvarsdep. o. dess organ	
hälso- och sjukvårdsstat.	Medicinalstyrelsen	Medicinalstyrelsen		
fattigvårdsstatistik	Stat. centralbyrå	Stat. centralverket		
arbetsstatistik	Kommerskollegium	Ställd på framtiden		
sjukkas- och olycksfallsstatistik				
arbetsförmedlingsstatistik			Domänstyrelsen	
ζ. Militärstatistik: stat. öfver värnepliktiga	Generalstaben	Generalstaben		
hälso-, sjukvård, veterinärv. vid armén	Arméförvaltningen	Arméförvaltningen		
hälso-, sjukvård vid marinen	Marinförvaltningen	Marinförvaltningen		
2. Speciell förvaltningsstatistik: stat. öfver statens utarrend. domäner	Domänstyrelsen	Stat. centralverket	Domänstyrelsen	
statens järnvägars statistik	Järnvägsstyrelsen	Järnvägsstyrelsen		
o. s. v.				